

117725 - “İslam, Vasat Bir Dindir” İfadesiyle İlgili Açıklamalar

Soru

İslam ehli “Dinde Vasatlık”tan bahseder, Laikler de “Dinde Vasatlık”tan Bahseder, Kafirler Bile “Dinde Vasatlık”tan Bahseder, Peki Dinde Gerçek Vasatlık/İtidallık Nedir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

“İslam, Vasat Dinidir” sözü, zamanımızda yaygınlaşmış bir söylem olmakla birlikte Kur’an, Sünnet ve alimlerin sözleriyle delilleri olan hak bir sözdür. Ancak aynı zamanda bu cümlenin yanlış yorumlanmasıyla suistimal edilip şeriat hükümlerini sulandırmaya ve bu yolla şeriatın sabit temellerini sarsmaya yönelik gruplar olmuştur.

Bu ifadelerin biri hak diğeri batıl olmak üzere iki alanda kullanılmıştır:

A-Hak ve Doğru Kullanım:

Bu kullanım; Kur'an, Sünnet ve Ehli Sünnet alimlerinin sözleriyle teyit edilmiştir. Kur'an'da bu ümmetin "vasat bir ümmet" olduğu bildirilmektedir. Bundan maksat; seçkin ve itidallı olup iki ters uç noktanın ortasında bulunan kimseler olmaktır. Yüce Allah şöyle dedi: “Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit (ve örnek) olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık. Her ne kadar Allah’ın doğru yolu gösterdiği kimselerden başkasına ağır gelse de biz, yönelmekte olduğun ciheti ancak; Resul’e tabi olanlarla, gerisin geriye dönecekleri ayırt edelim diye kıble yaptık. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir.” (Bakara 143)

İmam Taberi r.h şöyle dedi:

“Ve görüyorum ki yüce Allah, onları sadece “vasat” olarak nitelendirerek zikretmiştir; dinde vasat

olduklarından Hristiyanlar gibi aşırılığa kaçarak dinde ve rahiplikte aşırılığa giden kimseler değildir. Zira onlar İsa a.s hakkında söylemlerinde aşırıya gitmişlerdir. Bununla birlikte vasat olan ümmet, Allah'ın kitabını değiştirip peygamberlerini öldüren ve Allah'ı yalanlayarak inkâr eden Yahudiler gibi de duyarsız değildir. Ancak onlar itidal ve vasat ehlidirler. Bu yüzden Allah onları böyle tanımlamıştır çünkü Allah katında işlerin en sevimsisi, orta halli olanıdır. (Tefsir el-Taberi 3/142).

İbnü'l-Kayyim r.h bu manayı tasdik ederek şöyle demiştir: “O halde Allah'ın dini, bu konuda aşırıya gidenler ile ondan yüz çevirenler arasındadır. İnsanların en hayırlısı, orta halli olanlardır. Böylece aşırıya gidenlerin sapıklığından ve ihmalkarlığın taksiratından kurtulmuş olurlar. Dolayısıyla yüce Allah bu ümmeti, sevilmeyen iki uç grup arasından seçmiştir. Şüphesiz işlerin en hayırlısı ortasıdır.”

Şair böyle dedi:

Korunan orta durumda idi ancak olaylar onu yıpratınca taraf oldu. (İğaset el Lahfan 1/182)

Şeriatta bu anlamı destekleyen örneklerden bazıları ise şöyledir.

1-Müslümanlar Fatiha suresinde şöyle dua ederler:

“Bizi doğru yola ilet; kendilerine nimet verdiklerinin yoluna, gazaba uğrayanların ve sapmışlarınkine değil.” (Fatiha 6-7)

Müslüman kimse, bu duayı namaz içinde ve dışında sürekli tekrar eder. Ayrıca bu duada kendilerine nimet verilmiş peygamber ve siddiklerin yoluna doğru hidayet edilmeyi, ilimleriyle doğru yoldan sapmış ve Allah'ın gazabına maruz kalmış Yahudilerin yolundan uzaklaştırılmayı, cahillikleri nedeniyle doğru yoldan sapmış Hristiyanların yolundan uzaklaştırılmayı yüce Allah'tan talep eder.

2-Zekâtın malın en iyisi ve en kötüsü alınmaz. Nebi s.a.v, Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderdiğinde şöyle tavsiye bulunmuştur: **“Bunu kabul edip itaat ederlerse zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere kendilerine zekâtın farz kılındığını haber ver. Buna da itaat ettikleri takdirde, onların mallarının en kıymetlilerini almaktan sakın.”** (Buhari 1425,

Muslim 130)

Nevevi r.h şöyle dedi: Zekât memurunun zekât toplarken malların en iyisini alması haramdır. Bilakis orta kalitedeki malları alır. Bununla birlikte mal sahibinin malların en kötüsünü zekât olarak vermesi de haramdır. (Şerh sahih Muslim el Nevevi 1/197)

3-Nafakada Orta Halli Olmak

Yüce Allah şöyle dedi: “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.” (Furkan 67)

İbn Kesir r.h şöyle dedi: Yani onlar ihtiyaç fazlasından fazla harcama yapacak kadar israfçı olmadıkları gibi ailelerinin haklarına girecek kadar cimri değillerdir. Bilakis dengeli ve orta hallidirler. Şüphesiz işlerin en hayırlısı ortasıdır. Başka bir ayette yüce Allah şöyle dedi: “Elini boynunda bağlanmış olarak kılma, büsbütün de açık tutma. Sonra kınanır, hasret (pişmanlık) içinde kalabilirsin.” (İsra 29) (Tefsir İbn Kesir 6/123-124)

B-Batıl Kullanım:

Bu kullanım, bazı yazar ve vaizlerin öne sürdükleri düşüncedir. Onlara göre her türlü çelişkili hususların ortasında durmak gerekir. Örnek: Sünnet ile bidat arasında dururlar. Bidatı tamamen reddetmedikleri gibi sünneti de tam kabul etmezler. Ve irtidat konusunda da ortada dururlar. Dolayısıyla mürted olan kişinin tövbesini kabul etmedikleri gibi onun öldürülmesini de kabul etmezler. Onlar, tasavvufu tümünden reddetmez, aksine onu dalalet ve helak mezheplerinden biri olarak değerlendirmemekle kendilerini adalet ehlinde olduklarına inandırarak kendini kandırırlar. Bu düşünce sadece sapık fırkalara özel kalmamış, bilakis İslam ile küfür arasında ayırım yapmamaya kadar varmıştır. İşte bu yüzden, Sünnilerle Şiileri, Tevhid ile şirki, İslam ile küfrü birbirine yakınlaştırmak için yapılan diyalogların temelinde bu kişiler görülür. Aynı şekilde İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik arasında diyalog ve yaklaştırma çabaları yapılmıştır. Sonuç olarak ne İslam'ı savunabilmiş ne de bidat ve küfre karşı çıkabilmişlerdir. Hayatları boyunca dinlerini ılımlaştırıp sulandırmışlardır. Medyada konumlarını korumak için dinin sabit ilkelerinden taviz vermişler ve birtakım dünyalık kazanımlar elde etmişlerdir. Oysa bu kazanımlar Rableri katında

kendilerine yarar sağlamayan, aksine zarar veren dünyevi kazanımlardır. Allah onların bazı ileri gelenleri rezil etmiş ve taviz vermelerine rağmen bazı kâfir ülkelere girmelerini engellemiştir. Oysa onlar farklı din mensuplarına 'kardeş' olarak hitap etmişlerdir! Hatta ülkelerindeki Hristiyanları "şehit" olarak nitelendirmişlerdir. Her ne kadar amaçları "kolaylaştırıcı" ve "ılımlı" olmak olsa da bunun onlara dünyada bir faydası olmamıştır? Yüce Allah şöyle dedi: "Sen onların dinlerine uymadıkça Yahudiler de Hristiyanlar da senden asla memnun kalmayacaklardır." (Bakara 120)

Bu düşüncede olanlar ve diğerleri bilmelidir ki ortada olmak ve itidallı kalmak, bir Müslümanın iki çelişki arasındaki yolun ortasında durması değil, bilakis duruşunda yüce Allah'ın şeriatına bağlı kalmasıdır. Bir şey hakkında hüküm verirken kişinin Kur'an ve Sünnete göre davranması gerekir. Vasat ve itidallı olmak, her ikisi de yanlış ve sapıklık olan iki hususun ortasında bulunmaktır. Bu kavramı gerçek anlamı dışında kullanan kimseler ise her zaman ve her durumda yolun ortasında durmak olarak tanımlarlar. Yolun bir tarafı Tevhid ve sünnet olsa dahi yolun ortasında dururlar. Şüphesiz bu yanlış ve batıl bir düşüncedir.

Ebu'l-Muzaffar es-Sem'ani r.h şöyle dedi: İki görüş arasındaki görüşü uygulamak mümkünse müstehaptır. İhmalkâr ile aşırı giden kişilerin ortasında bulunan yolda yürümek mümkünse müstehaptır. Ancak mümkün değilse müstehap olmaz. (Kavati el Edille fi Usul el Fıkıh 5/256).

Şeyh Muhammed bin Salih el-Useymin r.h'a soruldu: Dinde vasat veya itidallı olmak ne demektir?

Şöyle cevap verdi: "Dinde itidal veya ılımlılık: Kişinin ihmalkâr ile aşırıya giden kimsenin ortasında olmasıdır. Bu konu bilimsel konuları ve akide konularını kapsadığı gibi pratik ibadet konuları da kapsar.

Mesela: Akide meselelerinde insanlar, Allah'ın isim ve sıfatları konusunda üç gruba ayrılmışlardır: İki uç fırka ve bir orta grup. Bir grup, isim ve sıfatlar hususunda Allah'ı bir şeye benzetmemek amacıyla tenzih konusunda aşırıya gitmiş böylece sıfatları inkâr etmiştir. Diğer grup ise Allah'ın kendine zikrettiği sıfatları başka varlıkların sıfatlarına benzeterek kabul etmiş. Orta grup ise Allah'ın kendini nitelendirdiği sıfatları kabul etmiş ancak hiçbir varlığın sıfatlarına benzetmemiştir. Çünkü Allah, yarattığı hiçbir yaratığa benzemez.

Bu konu akideyle ilgilidir. Ancak fiziksel eylemler için de geçerlidir: Bazı insanlar aşırıya kaçar, çok fazla ibadet eder ve kendilerine baskı yaparlar. Bazıları ise gevşek davranır ve birçok sevaptan mahrum kalır. Oysa en işlerin en hayırlısı vasat/orta halli olmaktır.

Orta halli olmanın kriteri: Şeriatın desteklediği husus vasat olup şeriata aykırı olan şey vasat değildir. Her iki uçta ifrat ve tefrit vardır.

Şeyhülislam r.h, “Akide-i Vasitiyye”de beş esastan bahsetmiş ve Sünnilerin sapkın bidatçı mezhepler arasında bir orta yolda bulunduklarını açıklamıştır. Umarız ki soru soran kişi bu risaleye başvurur. (Fetava Nur Ala Derb 226. Kaset, B Tarafı) Ayrıca Şeyh Dr. Nasser Al-Omar'ın, “Risale el Vasatiye” eserini inceleyebilirsiniz.

En iyisini Allah bilir.